

ב"ה

פרשת ויחי

שים ימינך על ראשו
ויחי מח יח.

יעקב אבינו לא ידע שבניו מכרו את יוסף

ויובן בהקדים הביאור בהשתדלותו של יוסף בשביל מנשה - "שלשה דברים שעשה יוסף בשביל מנשה שהיה מבקש לגדלו על אפרים אחיו":

בשלמא מה שרצה בתחילה להקדים את מנשה, שלכן, "ויקח יוסף את אפרים בימינו משמאל ישראל ואת מנשה בשמאלו מימין ישראל" - הרי זה מפני שה"בכור מיומן לברכה"¹:

אמנם, לאחר שראה יוסף שיעקב "שיכל את ידיו", "את ימינו . . . על ראש אפרים . . . ואת שמאלו על ראש מנשה", וכך בירכם - אינו מובן: הייתכן ש"ויתמוך יד אביו להסיר אותה מעל ראש אפרים על ראש מנשה", באומרו "לא כן אבי, כי זה הבכור, שים ימינך על ראשו", כיצד משתדל אב להסיר ברכה מבנו?! ואם מפני טובתו של מנשה הבכור - היה לו לבקש מיעקב שיתן למנשה ברכה נוספת, אבל לא להסיר את הברכה שניתנה כבר לאפרים?!

והביאור בזה: יוסף ידע מה עלול לקרות מהנהגה כזו שמקדימים את הצעיר לבכור - שהרי ראה מה קרה לו כשיעקב אביו הראה לו חיבה יתירה משאר בניו בעשותו לו כתונת פסים, שבגלל זה נתקנאו בו אחיו כו', עד שנמכר לעבד במצרים!

ולכן, כאשר יוסף ראה את הנהגתו של יעקב שמקדים את אפרים למנשה - השתדל בכל כוחו לבטל את הדבר, כדי שלא יארע דבר בלתי רצוי על-דרך מה שאירע לו. ובלשון הזו"ל²: "לעולם אל ישנה אדם פְּנוּ בֵּין הַבָּנִים, שהרי בשביל משקל שני סלעים מילת לכתונת פסים שעשה יעקב ליוסף יותר משאר בניו, נתקנאו בו אחיו, ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים".

[ולכן, כאשר מצינו שיוסף נתן לבנימין יותר מכל שאר אחיו, "לכולם נתן לאיש חליפות שמלות ולבנימין נתן גו' חמש חליפות שמלות"^[1] - שואלת הגמרא^[4]: "אפשר דבר שנצטער בו אותו צדיק, ייכשל בו . . בשביל כו' כתונת פסים כו' נתקנאו בו אחיו כו'"]!

מה-שאיין-כן יעקב - שלא ידע מכל המאורע שבניו מכרו את יוסף למצרים בגלל הקנאה כו', שהרי בוודאי לא סיפרו לו על כך, וגם יוסף - בוודאי לא סיפר "לשון הרע" על אחיו [גם בדבר אמת, שזהו החילוק שבין "מוציא שם רע" - סיפור דבר שאינו אמת, ל"לשון הרע" - סיפור דבר אמת^[5]], לא ראה כל חיסרון בהקדמת אפרים למנשה (בראותו ש"אחיו הקטן יגדל ממנו").

ואדרבה: כך נהג יעקב בנוגע לבניו - שהקדים את יוסף לפני ראובן הבכור, והתוצאה בפועל - שיוסף נעשה "משנה למלך", "מושל בכל ארץ מצרים"^[6], ובזה ראה יעקב את קיום החלום ד"השמש גו' ואחד-עשר כוכבים משתחוים ליי"^[7]. ואפילו בנוגע לירידה למצרים - הרי עצם הירידה למצרים היתה דבר הכרחי, כפי שנאמר לאברהם אבינו בברית בין הבתרים, ועל-ידי ירידתו של יוסף - היתה הירידה למצרים (לא בשלשלאות של ברזל, כי אם) באופן של כבוד^[8]!

אמנם, מכיוון שיוסף לא היה יכול לומר ליעקב את טעמו האמיתי על סירובו להקדים את אפרים למנשה, שהרי בוודאי לא היה מספר לשון הרע (כנזכר לעיל) - לכן לא אמר אלא "כי זה הבכור, שים ימינך על ראשו".

קטע משיחת ש"פ צו שבת הגדול, רשימת השומעים בלתי מוגה.
תו"מ התשמ"ה ח"ג ע' 1642.

[1] פרש"י ויחי שם, יג.

[2] שבת י, ב. מגילה טז, רע"ב.

[3] ויגש מה, כב.

[4] מגילה שם, סע"א ואילך.

[5] רמב"ם הל' דעות פ"ז ה"ב. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"י.

[6] ויגש שם, כו.

[7] וישב לז, ט.

[8] ראה ב"ר פפ"ו, ב.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולעיני הרב גבריאל נח זוגותו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחי
שלמה נחמ"ה, צבי"ה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה